

BUITEN

21^E JAARGANG N^O. 18.

ZATERDAG 30 APRIL 1927.

Foto A. Rupp.

LENTE AAN HET VIERWALDSTÄTTER-MEER. GEZICHT BIJ WEGGIS.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LENTE AAN HET VIERWALDSTÄTTER-MEER (ILL.)	BLZ. 205
DE SCHAT DER INCA'S, DOOR H. B. MARRIOTT WATSON (18)	BLZ. 206
DE SANDWICH- OF HAWAI-EILANDEN (GEÏLLUSTR.), DOOR F. S. BOSMAN	BLZ. 208—211
OUDE SPOT- EN SCHIMPNAMEN, DOOR J. J. A. H. CORDOBA, DE STILTE EN DE NIETSDOENER, DOOR H. MENAGÉ CHALLA	BLZ. 210
WITTE EN ROODE KOOL, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 211
HET WONDER VAN GHEEL EN HET ONTSTAAN VAN ZIJN ZIEKENVERPLEGING (GEÏLLUSTREERD), DOOR M. V. KAMPEN	BLZ. 212—214
DE VLAAMSCH GAAI (GEÏLL.), DOOR T.	BLZ. 214—215
DE ACHTTIENJARIGE LEEFTIJD VAN PRINSES JULIANA, DOOR Mr. C. BAKE	BLZ. 215
HEERSCHERS VAN FERRARA, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (13)	BLZ. 215
DE OUDSTE COTTAGE IN WORCESTERSHIRE (ILL.)	BLZ. 216

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken bevoledijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE SCHAT DER INCA'S

DOOR

18) H. B. MARRIOTT WATSON.

„VREEMD”, zei ze en stak mij de hand toe. „Ik hoop dat het u een baken zal zijn, als u ooit gevaar dreigt. Ik vind het ellendig, dat gij naar die menschen moet terugkeeren. Maar herinner u, dat het licht er is. Ja, ik ben blij, dat u het zoo opvat”.

„En u?” vroeg ik. „Gaat gij naar de kust?”

Zij aarzelde alvorens te antwoorden. „Ik weet nog niet. Misschien volgen wij den bovenloop van de Amazone-rivier en gaan zoo naar huis”.

„Naar huis!” herhaalde ik.

„Herinner u het baken”, zei ze, terwijl ik naar Manuel en de muilezels liep.

„Ik zal het mij herinneren”, antwoordde ik en verdween in de duisternis.

Toen Manuel mij verliet, begon de nacht te wijken. Ik voelde mij weer sterk en vervolgde mijn weg. Ik was zoowat een mijl van Werner's kamp af. Plotseling zag ik een gestalte voor mij loopen. Het was de Indiaansche priester.

Geruischloos volgde ik, terwijl hij in statige waardigheid voortschreed. Ik begreep niet wat hij deed zoo dicht bij het gevaarlijke punt. Ik vermoedde, dat Houston gelogen had toen hij zei, dat hij den man in handen had. Ik zag nu in, dat hij den Indiaan Raymond's geheim had willen afdwingen en dat de man gevlucht was en zich had schuil gehouden. Maar wat kwam hij dan hier doen waar hij zoo licht ontdekt kon worden?

Ik zag, dat wij dicht bij den tempel waren en het kwam mij voor, dat de man in een val liep. Maar hij liep rustig en waardig door; in het licht gezien, leek hij een man op hoogen leeftijd. Hij stapte voort als iemand, die een heilige zending te vervullen heeft. Ik had verwacht een van Werner's mannen op wacht te zien staan. Maar terwijl de priester de tempelruïne binnentrad, kon ik niemand bespeuren. Even later

echter, toen ik mij verdekt had opgesteld, bemerkte ik een andere bewegende gestalte. Blijkbaar hield hij het oog op den Indiaan, die zich nu tusschen de verweerde muren had begeven. Deze liep door tot hij precies in het midden der ruïne stond en bleef, evenals den vorigen keer, onbeweeglijk staan. Hij wachtte op den eersten zonnestraal.

Ik volgde zijn blik en keek naar het Oosten. Daar ongeveer moest Miss Varley's kamp zijn gelegen. Toen brak de eerste zonnestraal door en de Indiaan viel op zijn knieën. De andere man was verdwenen; ongetwijfeld beloerde hij den priester van achter een der omringende struiken.

Even later bemerkte ik dat de Indiaan, nog steeds gekniel liggend, een kuiltje in den grond groef en er zijn hand in stak. Toen stond hij op en ik zag, dat hij iets in zijn hand hield geklemd.

Nu begreep ik alles; hij had iets uitgegraven dat hij verborgen had en dat was het geheim waarvan Raymond gesproken had en dat zoowel door Werner als Houston gezocht werd.

Ik deed eenige stappen vooruit, maar bleef als aan den grond genageld staan toen plotseling een man uit de struiken sprong en zich op den Indiaan wierp. Bliksemsnel was het vreeselijke geschied. Ik zag hoe de man den priester aangreep, hoe deze een zwakke poging deed zich te verdedigen, toen een opgeheven hand, een stoot — en de Indiaan viel slap ter aarde. Zijn aanvaller verschool zich achter een steenblok, maar ik had hem gezien — ik kende hem.

Ik snelde vooruit en boog mij over den Indiaan. Een enkele blik was voldoende. De man was in het hart getroffen en was zoo dood als de Chimu's die onder de omringende terpen lagen. Slechts gedreven door den haat, die mij bezielde, snelde ik de ruïne uit in de richting waarin Houston gegaan was. Het scheen wel, dat hij mij evenzeer gezocht had als ik hem. Want ik vond hem voorbereid en zoodra hij mij zag, sprong hij toe en trachtte mij te doorsteken.

„De tweede kans, Poindexter”, zei hij zachtjes.

Ik sprong opzij en verborg mij achter een struik. Hoe betreurde ik nu mijn gemis aan een wapen! Werner was bang geweest voor geweldpleging mijnerzijds; dit was zijn belofte: dat zijn aartsvijand zich uit de voeten kon maken met het geheim waarnaar zoo velen vergeefs gezocht hadden, zonder zelfs voor moord terug te deinzen.

Ik wachtte. Ik wist dat Houston vast besloten was mij te dooden. Hij had er nu alle reden voor. Want hij wist, dat, als ik ontkwam, Werner zou vernemen wat er gebeurd was. Tweemaal wist ik mij te verbergen. Den derden keer zag hij mij.

„Tijd, Poindexter!” riep hij uit. „Je tijd is gekomen.”

Ik zag dat hij een pistool voor den dag haalde, hoorde een dof gesis, voelde dat ik getroffen was en begreep dat hij een luchtpistool had gebruikt. Ik stormde op hem toe, maar halverwege kreeg ik een schok alsof ik ergens tegen op liep en viel om.

Voor den tweeden keer in mijn leven viel ik flauw. De lichamelijke en geestelijke beproevingen der laatste weken, gevoegd bij de voortdurende koorts, hadden mijn krachten uitgeput. Maar die bezwijming redde mij het leven. Toen ik weer bijkwam — uren later, want de zon stond hoog aan den hemel — ging ik overeind zitten, stijf en pijnlijk. De kogel had mij slechts licht geraakt, ofschoon Houston — toen hij mij zag vallen — in de meening had verkeerd, dat hij mij dood achterliet. Ik had erg gebloed en dat had hem zeker in die meening versterkt.

Ik bleef zitten en dacht over het gebeurde na. Houston was verdwenen met het geheim van den Grooten Visch. Ik moest terugkeeren naar Werner's kamp. Daarbij moest ik door de tempelruïne gaan. Het lijk van den dooden Indiaan lag er nog. Wat was er met Werner's schildwacht gebeurd?

Toen ik het kamp bereikte, lag daar alles in rust. Werner werd wakker doordat ik over een der touwen van zijn tent struikelde en hij richtte zijn revolver op mij.

„Geef mij mijn wapen terug!” riep ik uit. „Ik heb het nodig”.

„Wat is er gebeurd?” vroeg hij, toen hij het bloed op mijn gezicht zag.

„Houston!” zei ik. „Denk je, dat jij tegen hem bent opgewassen? Kerel, hij is je vóór geweest, terwijl jij lag te maffen. Hij is er van door met den sleutel dien jij zoekt”.

„Wat bedoel je daarmee in 's duivels naam?” vroeg hij, terwijl hij opstond en mij met somber gloeiende oogen aankeek.

Ik vertelde hem wat er gebeurd was. Dadelijk kwam het

heele kamp in beweging. Jeff en Miguel gingen naar de ruïne om naar den schildwacht te zoeken. Zij vonden den armen kerel, een Cholo Indiaan, dood aan den rand van het struikgewas. Even later zagen zij het lichaam van den ongelukkigen priester en het gat in den grond, dat deze had gegraven.

„Hij zal er dubbel en dwars voor moeten boeten”, zei Werner grimmig. „Maar jij hadt gelijk. Je bent slim, Poindexter en ik houd je bij me. En je revolver krijg je ook terug. Maddock, waar is die Colt?”

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

DE CONFERENTIE.

Ofschoon Werner niet de verbeeldingskracht en de scherpzinnigheid van zijn tegenstander bezat, was hij vasthoudend en koelbloedig. Hij toonde geen opgewondenheid en twijfelde geen oogenblik aan zijn succes.

„Ik ben hier de koning”, zei hij, „en hij zal mijn schoenen moeten likken voor ik hem laat ophangen”.

Trouwens, het was in deze omgeving niet wel mogelijk spoorloos te verdwijnen. Ongetwijfeld zouden de Indianen in het dorp er meer van weten. En dat bleek inderdaad het geval te zijn, want Jeff kwam al spoedig terug met de tijding, dat Houston al een uur geleden zijn kamp had opgebroken en een der oostelijk loopende ravijnen was ingegaan. Daar wij evenzoo reisvaardig waren, daalden wij af naar het dorp, waar Werner bericht gaf van den moord op den priester, en zei dat hij den moordenaar achtervolgde.

„Misschien brengt mij dit wel een belooning in”, zei Werner. „In ieder geval zal het onzen vriend Houston moeilijkheden bezorgen. Wellicht verschaft het mij de overwinning”.

Het dal was een groen ravijn, waarin het tot op zekere hoogte gemakkelijk was Houston's spoor te volgen. Maar daarna kwam een gebied van ruwe rotsen, waarin wij het spoor verloren. Hij kon rechttuit zijn gegaan; maar het was even goed mogelijk, dat hij een der zijwegen was ingeslagen. Zoo was Werner genoodzaakt zijn troep te splitsen en naar alle richtingen verkenningstochten te organiseeren. Hijzelf, ik en twee halfbloeds gingen rechttuit. Toen wij ons kamp voor den nacht hadden ingericht, kwamen geleidelijk de overigen opzetten, maar — zonder nieuws.

Den volgenden dag ging het evenzoo. Hoe ver onze verspie- ders ook gingen, zij konden geen spoor van Houston ontdekken. Hij was verdwenen, alsof de aarde hem verzwolgen had.

Werner sprak weinig, maar zijn gezicht werd steeds somberder. Dat was niet de eerste, noch zelfs de tweede of derde keer, dat hij aan het kortste eind trok tengevolge van Houston's grootere sluwheid. Maar hij bezat één deugd: vasthoudendheid. Hij gaf zich niet gewonnen zoolang hij in staat was zich te bewegen. Steeds zochten onze spoorzoekers de omgeving af en mijn eenige angst was, dat zij op die tochten Miss Varley's kamp zouden vinden.

Op den vierden dag bleek, hoe verstandig Werner had gehandeld. De moord op den priester deed de schaal te zijnen gunste overslaan. Een Indiaan bracht ons de zoo gewenschte inlichting en binnen eenige uren was Houston's schuilplaats belegerd. Ze was zoo goed verborgen in een begroeide holte tusschen de heuvels, dat Werner ze misschien nooit gevonden zou hebben. De ontkenning was melodramatisch. Werner schoof de struiken ter zijde en sommeerde Houston als een middeleeuwsche ridder.

„Je kunt niet ontsnappen, Houston”, riep hij. „Tegenstand is vruchteloos”.

Wij wachtten in spanning. Het was niet zeker of de man er was en, zoo ja, hoe hij die sommatie zou beantwoorden. Maar er kwam een opening in de struiken en het hoofd van den bandiet verscheen, glimlachend en rookend.

„Goeien dag, Werner”, zei hij kalm. „Ik had je kunnen doodschieten, maar dat zou tot niets geleid hebben. Wie is daar? Mijn beste vriend Jeff op den achtergrond, nietwaar? Juist. Nu, ik geef mij over. Komt binnen, dan kunnen wij praten”.

Ik wist niet of Werner dat wel zou doen. Het leek erg op de uitnodiging van de spin aan de vlieg. Maar hij deed het.

„All right”, zei hij. „Ik geloof, dat ik je te pakken heb, Houston”.

Ik drong naar voren en toen Houston mij zag, keek hij ernstig.

„Ik geloof, dat ik voor jou het meest bevreesd ben, Poindexter”, zei hij. „Maar kom toch binnen. Voor het oogenblik kunnen wij vrede sluiten”.

Ik trad binnen met de hand op mijn revolver. Houston liep

voor ons uit, schijnbaar zonder de minste bezorgdheid. Het kamp was uitstekend ingericht met een stal voor de muilezels onder een overhangende rots en de tenten op regelmatige afstanden opgetrokken. Eenige Indianen lagen te rooken of hun eigenaardige spelletjes te spelen. Werner keek verbaasd rond.

„Een idyllisch tooneel, vind je niet?” zei Houston rustig. „Ik had gehoopt hier nog eenige weken te kunnen blijven. Maar nu gaat dat niet meer. Je wil misschien wel wat gebruiken. Zooals Poindexter je zeker verteld heeft, hebben wij uitstekende whisky meegenomen”.

Werner had nog geen woord gesproken, maar had den anderen schurk gevolgd met een grimmig en vastberaden voorkomen. Houston noodigde ons uit, plaats te nemen, en haalde een flesch en eenige bekers voor den dag.

„Het beste van dit klimaat is”, zei Houston, „dat alcohol geen vat op je heeft. Daar ga je!”

„Daar ga je!” herhaalde Werner. „Kijk, dat kan heel wat beteekenen. Bijvoorbeeld: waar ga je heen? hoe ga je uit het leven? wat zal er met je gebeuren voor je hiervandaan gaat? — och, er ligt heel wat sarcasme in verborgen, of ironie, of hoe je 't noemen wilt”.

„Misschien!” zei Houston. „Wij allen zijn de slaven van vormen en formules. Hoe dan ook: op onze volgende, prettige ontmoeting!”

Hij keek mij spottend aan en ik tastte naar de revolver onder mijn hand.

„Ik kan denken wat je daar hebt, je hoeft 't niet voor den dag te halen”, zei hij met cynische kalmte. „Werner, dit is de man die 't op mijn leven gemunt heeft en ik verwacht, dat jij mij zult beschermen”.

„Binnen een paar minuten ben je 'r geweest”, zei Werner woest.

„Mijn beste man”, klaagde Houston, „praat toch geen onzin. Ik heb je al nog eens uitgelegd waarom dat niet kan, maar als je 't verlangt zal ik weer van voren af beginnen. Hier begint dus het verhaal van de doos. Sta je toe, dat ik het vertel?”

„Ga je gang, maar vlug!” bromde Werner.

„Ik geef toe, dat ik gehoopt had hier langer te kunnen blijven, maar ik had geen rekening gehouden met je karakter. De aanhouder wint! Enfin, het verschaft mij nu het genoegen je als mijn gast te kunnen ontvangen. Doch ter zake. Zooals onze goede, maar lastige en dwaze vriend Poindexter je zeker verteld heeft, had ik den ouden priester gevonden. Toen ik je zei, dat ik hem in handen had, was dit lichtelijk overdreven. Maar ik twijfelde niet, of ik zou mettertijd daarin slagen door geduld en andere deugden”.

Hierbij glimlachte de schurk goedig, alsof er geen bloed aan zijn lange, tengere handen kleefde.

„Tot mijn leedwezen was de priester dien dag toen ik hem vond, niet voor rede vatbaar. De zaak is, dat hij, uit een godsdienstig oogpunt, een overdreven waarde aan de doos hechtte. Overigens kende hij er absoluut de beteekenis niet van. Hij wou mij ook niets vertellen, of de plaats aanwijzen waar ze verborgen lag, ofschoon ik hem de verzekering gaf, dat ik een afgezant was van Don Ramon, dien hij gekend had en voor wien hij de grootste achting had. Maar op de een of andere wijze bracht hij de doos in verband met de Inca's en zijn voorvaders en de zoonanbidning en al zoo meer. En daarom wilde hij zich schuil houden.”

Toen hij zoover was, keek Houston ons ernstig, maar kalm aan.

„Welnu, de doos bevatte wat ik zocht. En daarmee is het verhaal uit”.

„Je zit op een vat dynamiet, Houston, en bent zoo dom dat niet te begrijpen”, zei Werner.

Houston haalde de schouders op. — „Zou je de kip slachten, die de gouden eieren legt, of kan leggen? Neen, zoo gek ben je niet. Wie weet, waar de Groote Visch is? Slechts één man ter wereld en dat ben ik. O neen, je bent niet gek, Werner!”

„En werd in die doos precies aangegeven, waar de Groote Visch ligt?” vroeg Werner opgewonden.

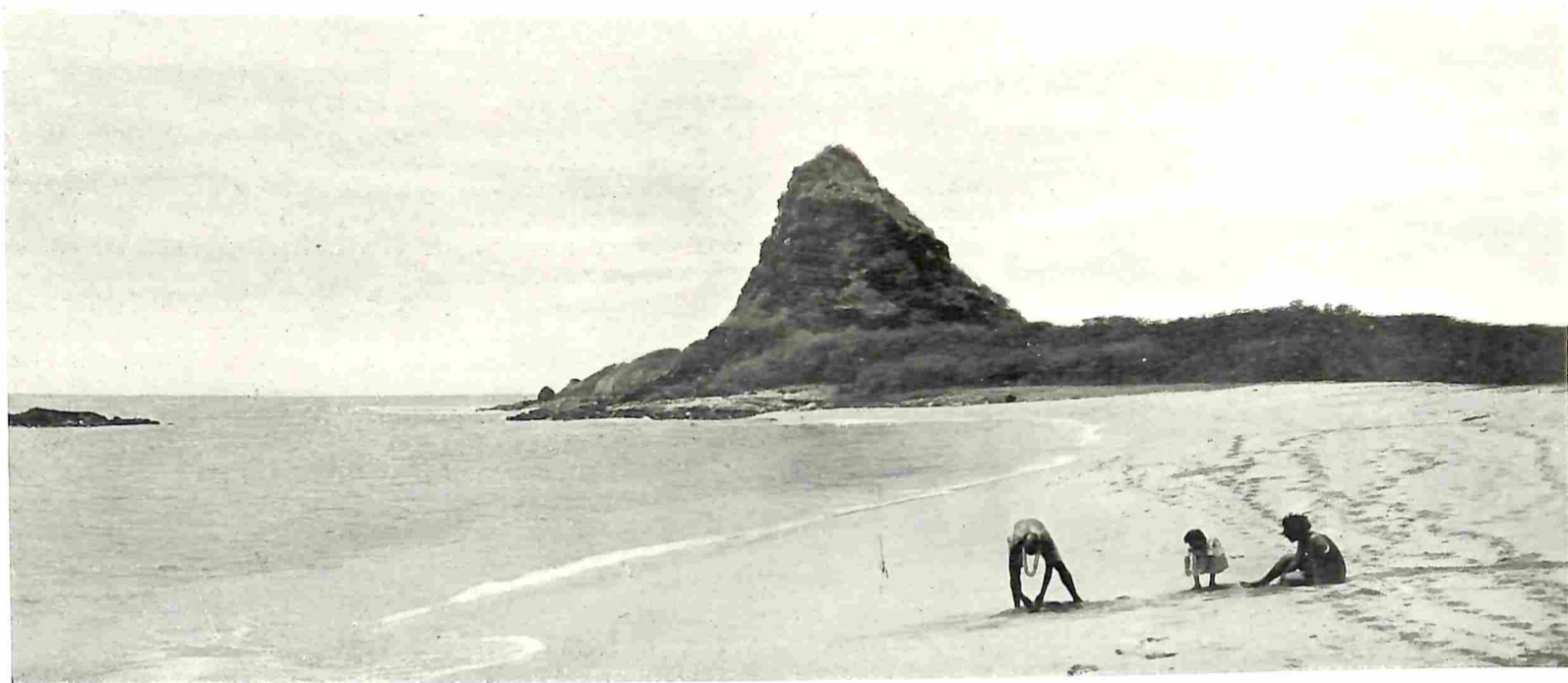
„Precies. Poindexter zelf kon lengte- en breedtegraad niet juister opnemen”.

Die herinnering aan zijn moordaanslag maakte mij woest. Ik trok mijn revolver en sprong op hem toe. Maar Werner weerhield mij en ik moest mij teleurgesteld terugtrekken.

„En wat ben je nu van plan?” vroeg Werner kortaf.

„Dat hangt feitelijk van jou af”, antwoordde Houston bescheiden. „Mijns inziens is de tijd gekomen voor een conferentie”.

(Wordt vervolgd).

DE MANNA LAHILAHI AAN DE KUST VAN HAWAI.

DE SANDWICH- OF HAWAI-EILANDEN.

HET is nauwelijks honderd zestig jaar geleden dat bijna niemand in Europa wist, waar Hawai ligt. Weinigen vermoedden toen nog, dat midden in de Stille Zuidzee een keten eilanden ligt, welker klimaat en plantengroei aan het wonderbaarlijke grenzen, al zullen vele eeuwen geleden ongetwijfeld Noorsche en Spaansche ontdekkingsreizigers geweten hebben, dat daar midden in den Grooten Oceaan een groep eilanden lag, waar water, voedsel en bovenal vruchten in overvloed te verkrijgen was. ☼ Deze eilandengroep is ongeveer 600 K.M. lang; de belangrijkste eilanden zijn Hawai, Maui, Oahve, Kauai, Molokai, Lanai. De eilanden behooren tot de tropische zone, doch de passaatwinden matigen de hitte; de valleien en de hooge bergen bieden een verscheidenheid van klimaten aan, van een aangename temperatuur tot de kilheid der met sneeuw bedekte toppen. In tegenstelling met vele andere sub-tropische streken, komen in Hawai geen typhoons voor. De vermaarde Kilauea krater ligt in het Hawai-Natuurmonument, onder beheer van de Regeering der Unie. ☼ Gedurende ontelbare eeuwen hadden vulkanen, welke zich in de diepten der wateren van de Stille Zuidzee bevinden, ontzaggelijke hoeveelheden lava uitgeworpen en deze, laag boven laag, opgestapeld. Ten slotte verscheen de eilandengroep boven den zeespiegel; niemand kan berekenen hoe lang het duurde voordat deze vulkanische gesteenten met een groen kleed van planten en boomen bedekt waren. De natuur werkt nog steeds voort aan de vorming dezer eilanden, want de Kilauea en Mauna Loa kraters werpen nog voortdurend lava uit. De mensch kan dus aanschouwen, op welke wijze een eiland van vulkanischen oorsprong ontstaat. ☼ Van het voorhistorische Hawai is weinig bekend. Allerlei oude gezangen, sagen en legenden verhalen van een zekeren Hawai-loa, een opperhoofd, dat

in oude tijden op de eilandengroep landde. In hoeverre deze volksstam afkomstig was van een of ander in de golven verdwenen vasteland, is thans niet meer uit te maken. Omtrent den oorsprong der Hawaische cultuur valt derhalve niets met zekerheid te zeggen. ☼ De Spanjaarden bewaarden met een hunner vlootvoogden in het jaar 1553 Hawai ontdekte. Naar het mij voorkomt, komt aan den Engelschen zeekapitein Cook de eer toe, deze eilanden in 1778 ontdekt te hebben. Toen Cook landde, dachten de bewoners, dat afgezanten der Goden op drijvende eilanden in aantocht waren, daar in een hunner sagen de komst van een blanke Godheid voorspeld was. ☼ Kapitein Cook vond een Polynesisch volk, dat een taal sprak welke veel overeenkomst vertoonde met de taal van de overige Zuidzee-volkeren. De menschen woonden in hutten van gras gemaakt en leefden hoofdzakelijk van visch en gedroogde planten. De inboorlingen behoorden tot een krachtig ras met fraaie lichaamsvormen; hunne onderlinge veeten werden steeds met de wapenen beslecht. ☼ De opperhoofden en priesters beschouwden de Engelsche zeelieden als goden. Toen echter van deze goden verscheidene stierven en zij bovendien een tempel verwoestten, barstte een oproer tegen de vreemde indringers los. Kapitein Cook die de eilandengroep naar zijn beschermer, graaf John Sandwich, Sandwich-eilanden had gedoopt, werd gedood, waarna de Engelschen niets beter wisten te doen, dan met den meesten spoed te vertrekken. Van deze Engelschen vernam het opperhoofd Kamehameha, dat er op de aarde verschillende groote koninkrijken bestonden. Hij nam zich toen voor, er met alle middelen naar te streven, een einde te maken aan de eeuwige duergoden tusschen de bewoners der verschillende eilanden. Zijn succes verschafte hem den bijnaam van Napoleon der Stille Zuidzee. Tijdens de regeering van zijn zoon werd een einde

VISSCHER VAN HAWAI MET VROUW EN KIND.

gemaakt aan den heidenschen afgodendienst, welke in stand werd gehouden door de machtige priesterkaste. ☼ In 1820 landden de eerste Amerikaanse missionarissen. De bijbel werd in de taal van Hawai vertaald en de inboorlingen leerden lezen. De nieuwe geschiedenis is bekend. Ik wil er slechts nog even aan herinneren, hoe de Vereenigde Staten er belang bij hadden, deze uit strategisch oogpunt belangrijke eilanden in bezit te hebben. Een revolutie was spoedig genoeg ontketend en in 1898 werd Hawai een territorium der Grooten Republiek. ☼ Tegenwoordig zou men bezwaarlijk meer kunnen vermoeden, dat de bewoners eens in hutten van gras leefden.

Groote gebouwen en moderne wegen vertellen van den vooruitgang in financieel opzicht der eilanden. Een zeer internationale bevolking woont op deze eilanden; in de straten van het op Oahoe gelegen Honoloeloe, de voornaamste stad, ziet men Chinezen, Japanners, Koreanen en Filipino's in hun oorspronkelijke kleederdrachten. De tweede stad is Hilo op het eiland Hawaii, eveneens met een zeer gemengde bevolking. De voornaamste uitvoerproducten zijn suiker en ananas. Uren en uren rijdt men door suikerplantages en door ananas-aanplantingen.

(Slot volgt). F. S. BOSMAN.

DE WAIHIKI-BAAI TE HONOLOELOE.

Oude Spot- en Schimpnamen.

TOT de minder loffelijke gewoonten van den ouden tijd behoorde het geven van bijnamen aan poorters van bepaalde steden, een gebruik waarvan in den loop der eeuwen weinig meer is overgebleven. Wie zou een inwoner van Delft nog een kalverschieter noemen, een Delfzijlenaar een klokkedief, een Monnikendammer een monnikentroeter, een Haarlemmer een mug, of een Woudrichemmer een mosterdpot? Van vele dezer bijnamen ligt de oorsprong in het duister, maar vele andere berusten op overleveringen, die nog bewaard zijn gebleven. De Middelburgers deelden in vroeger eeuwen met de Bruggenaars het voorrecht, „maanblusschers” te worden genoemd. Het heet dat de burgerij in een nacht gealarmeerd werd voor een brand, die in de kerk woedde; bij onderzoek bleek echter, dat de brand alleen bestond in de fantasie van een nachtwaker, die, misschien niet al te nuchter, de weerspiegeling van het maanlicht in de ruiten van het kerkgebouw voor vlammen had aangezien. Vandaar de naam maanblusschers. Of met dit Middelburg de hoofdstad van Zeeland, dan wel een gelijknamige plaats in Vlaanderen werd bedoeld, schijnt niet voldoende te zijn uitgemakt. De Delftenaren dankten hun bijnaam aan het volgende voorval. In 1574 deden de Spanjaarden een aanval op de stad, die zij bij overrompeling wilden nemen. Toen zij zich echter ontdekt zagen, voordat zij nog aan den voet van den stadsmuur waren gekomen, trokken zij zich haastig terug. De bezetting schijnt niet veel haast gemaakt te hebben om zich op haar post te begeven, zoodat de vijand reeds lang buiten schot was, toen de Delftenaren het vuur openden. Het eenige slachtoffer van deze schietpartij was een kalf, dat in de wei liep en door den kogelregen gedood werd. Rijmlustige tijdgenooten maakten het schimpdichtje:

De vrome Delvenaren
Die schoten een vet kalf
Als zij verdrucket waren
Ten tyde van Duc d'Alf,

en sinds dien werden de Delftenaars „Kalverschieters” genoemd. Van de Oosterhouters heette het: „Eerst eten, zeggen die van Oosterhout”. Er zou namelijk iemand gehangen worden, en alles was daartoe in gereedheid gebracht. Met het oprichten van het schavot was echter zooveel tijd verloren gegaan, dat het inmiddels etenstijd was geworden. Daar de heeren van den gerechte klaarblijkelijk van meening waren dat het er minder op aan kwam of de delinquent een paar uur vroeger of later de groote reis aanvaardde, besloten zij eerst te gaan noenmalen en de terechtstelling op te schorten tot den namiddag. Dit uitstel van executie maakte de veroordeelde zich echter ten nutte om spoorloos te verdwijnen. Vandaar het gezegde: „eerst eten, zeggen die van Oosterhout,” dat nog wel wordt toegepast op iemand die voor iets te laat

komt, omdat hij dacht dat hij best eerst nog iets anders kon doen. De Zaandammers hadden met de Amsterdammers den bijnaam „koek-eters” gemeen. De eersten werden echter ook „galgezagers” genoemd, naar men wil omdat de galg in de Hemlanden bij Zaandam, waaraan de lijken van vier op 21 Juni 1678 te 's Gravenhage terechtgestelde belhamels aan het turftonnenoproer waren gehangen, in den vroegen morgen van den 20en Augustus doorgezaagd werd gevonden. De daders werden nooit ontdekt, maar de Zaandammers kregen er den naam van. De „deugden” van de Stichtenaren werden bezongen in het rijmpje:

Het volk van 't Sticht
Is lui, lekker en licht.

Het volgende hekeldicht is niet onwaarschijnlijk afkomstig van een Woerdenschen poorter, die erg trotsch was op de stad zijner inwoning:

Woerden is een stad,
Oudewater is nog wát
Maar Montfoort is een gat.

De inwoners van Loon op Zand stonden in den ouden tijd in geen al te besten reuk, getuige het onderstaande:

Loon-op-Zand:
Licht volk, licht land.
Ze schooien den kost
En stelen den brand.

De Alkmaarders droegen den onwelluidenden naam „gortzakken” of „gortbuiken”, dien zij te danken hadden aan den vroegeren roem der zoogenaamde „Alkmaarsche grutten”. In 1632 telde de stad niet minder dan 72 grutterijen. Een dichter uit dien tijd bezong dan ook de Alkmaarsche gort aldus:

NACHTACTUSSEN BIJ HONOLOELOE.

symbool, steeds klaar om thuis gevuld, en op de buitenpartij geledigd te worden. Zijn mand, en zijn mandeflesch, buikig-trotsch op haar inhoud van goddelijk vocht van Montilla. De Cordobees verstaat ze te drinken, en er bij te lachen en te zingen. Hij is een elliptisch praatjesmaker, en een kunstenaar in het scheppen en werpen van vleierijen naar nabij zijnde vrouwen. . . . Dat alles kan hij met smaak en zonder drukte doen. En is dus binnen zijn grenzen, en binnen die van Andaloesië, volmaakt. ☼ Zooals er steden zijn waar de kleinste geluiden zich tot davering herhalen en vergroeten, zoo zijn er, als Córdoba, waar zij slechts schakeeringen zijn of bescheiden roep om de aandacht nog meer op de stilte te vestigen. En die stilte van Córdoba, die melancholische stilte van het vaderland der Abderrahmanen, heeft van den Cordobees dien

nietsdoener gemaakt, dien Andaloesischen standaard-nietsdoener, waarop Baroja's beschrijving volmaakt van toepassing is. ☼ Ik laat het woord aan Baroja: — Geleund tegen een lantaren slaat hij de menschen gade. Wat doet hij? Ziet hij iets? Wacht hij iets? Neen, hij wacht niets. Af en toe glimlacht hij; maar zijn glimlach is niet sarcastisch, noch zijn blik gemeen. Hij heeft geen onbewogen oogen, starren mond en strakbelijnden neus, die noodig zijn voor den satanicus. — Is het een ambtenaar? Neen. Leeft hij van zijn geld? Evenmin. Een industrieel? Pst. Bijna, bijna is het een industrie om te leven zonder te werken. ☼ Ik weet al. 't Is een nietsdoener. Ja, 't is een nietsdoener. Ik zie de comestibles-handelaars al kwaad worden, en het stomme confectie-proza gebruiken vaneen krant met groote opklaag. De nietsdoener is voor al die moralisten bijna een misdadiger. Deze is geen misdadiger: hij heeft een ernstigen blik, spottenden mond, en traag gebaar. Hij kijkt als een man die niets van niemand verwacht. Hij is een toeschouwer van het leven; hij is geen speler. Hij is een intellectueel. Een nietsdoener tegen een lantarenpaal is een motief tot overdenking. De paal, de wetenschap; de lantaren, het licht; de nietsdoener, de twijfel, de besluiteloosheid, de schaduw. ☼ Verheerlijk de lantarenpalen! Minacht de nietsdoeners niet! Men zegt: Bah, nietsdoen, gemakkelijk. Dwaling, diepe dwaling; nietsdoener-zijn is bijna filosoof zijn, is iets meer dan niets zijn. ☼ Dat men er duizenden van telt? Wat zou dat! In de aristocratie heb je ze fatterig, clubman, sportman; min of meer elegant, min of meer smart, en zelfs snobs als gij wilt. Die allen zijn brillante atomen van de atmosfeer van stomheid die de belachelijke planeet die wij bewonen omringt; maar zij zijn geen nietsdoeners. Men hoeft ze slechts aan te kijken; zij gaan haastig, springend, alsof er in het leven iets was dat de moeite waard is, zij denken steeds aan het een of andere paard, een vrouw, een hond, een vriend, of een andere onbenulligheid van deze soort. ☼ In andere klassen der samenleving zijn bedienden, ambtenaren, studenten, bedelaars e.d.; maar zij zijn evenmin volmaakte nietsdoeners, omdat zij het leven niet met rust laten; zij laten zich niet door het far niente meevoeren, zooals de standaard-nietsdoener, die men slechts de kleine zwakheid verwijten kan de lust tot werken in den bloei van zijn jeugd verloren te hebben. ☼ Een nietsdoener mag een bagatel zijn, maar hij is geen schuim. Een bagatel kan van groote betekenis zijn, en een waardevolle zaak kan nutteloos zijn. Een Kathedraal bouwen is een groote zaak; maar een Kikvorsch van papier vrouwen is evenmin verachtelijk. ☼ De nietsdoener groet niemand. Hij heeft

DE HAWAI-EILANDEN. EEN BAD TUSSCHEN DE ROTSSEN.

weinig vrienden; misschien heeft hij er geen een. Bewijs van intelligentie. Het grootste getal vrienden wijst de hoogste graad op den dynamometer der stomheid aan. Ik meen dat dit mooi gezegd is. ☼ Intelligent? Niemand overtreft hem. Spreek over politiek . . . hij glimlacht . . . over litteratuur . . . hij glimlacht . . . over wat anders . . . hij glimlacht. — Laatst zei men mij dat zoo'n nietsdoener een ezel moest zijn. Maar dat geschiedt nu juist in een samenleving zonder grenzen; men begint kwaad te spreken van ernstige personen, en eindigt zelfs kwaad te spreken van de nietsdoeners . . . ☼ — De nietsdoeners van Córdoba zijn als die van Baroja. — Zijn tuinen, tuinen van Mooren, mogen hun verdediging zijn. —

H. MENAGÉ CHALLA.

Witte en roode kool.

Naar aanleiding van het versje, dat, volgens het Alkmaarsche dienstmeisje — zie het artikel „Zuiderzee Rijmpjes” van mej. C. J. Welcker in Buiten van 16 April — den dominé van Urk uit zijn moeilijke positie redde, zij mij vergund hier even mede te deelen hoe ik, jaren geleden, op meer dan één boerenbruiloft in Noord-Holland getuige was van een grap, welke altijd weer in goede aarde scheen te vallen en daarin bestond dat iemand van het gezelschap, die over niet te groote redenaarsgave beschikte zich handig van zijn of haar toast afmaakte door de feestgenooten uit te noodigen op te staan en dan te zeggen:

Witte Kool en Roode Kool,
Roode Kool en Witte
Nu kun jelui weer gaan zitten!

Dat de grap, hoewel niet nieuw, toch insloeg, bleek uit het onmiddellijk erop volgende, door de feestelingen luidkeels aangehevene:

Wat heeft die man (of vrouw)
een zeggingskracht,
Wie had dat ooit van hem (of haar)
verwacht!

F. W. DRIJVER

DE HAWAI-EILANDEN. VISSCHER OP JACHT NAAR INKTVISSCHEN.

Het Wonder van Gheel en het ontstaan van zijn zieken-verpleging.

OMSTREEKS 600 na Christus woonde in Ierland een machtig heiden-koning. Machtig als hij was, verbood de koning zijnen onderdanen allen omgang met de door hem gehate Christenen; maar juist door 't strenge verbod kwam de lust naar 't verbodene, en heimelijk slopen de lieden bij nacht en duister naar de eenzame plaats, waar door Cerebernus, een ouden monnik, gepredikt werd over Jezus Christus, als den Verlosser der menschheid. Zoo gebeurde het, dat de voedster van Prinses Dymphnia, 's konings wonderschoone dochter, in de lange, ledige eenzame uren, haar gebiedster vertelde van een monnik, die het heilige land bezocht had en vele vreemde landen al predikend was doorgetrokken, om nu ook hier in Ierland de blijde boodschap van Jezus' geboorte te verkondigen. Als 't dan zoo heel stil en eentonig in 't groote vertrek was, waar de schoone Dymphnia op haar hooge stoel zat en haar voedster aan haar voeten knielde, smeekte Prinses Dymphnia: „Vertel, Marget, vertel”, en Marget sprak met zachte stem en verhaalde wat ook zij in 't geheim gehoord had, van den Zoon Gods, die op aarde was gekomen, geboren uit de Moedermaagd Maria, van den Christus, die geleden had, al 't leed dat de menschheid te lijden gegeven werd, van Zijn leven onder de menschen, van Zijn liefde tot de menschheid, van Zijn marteldood aan 't kruis, als zoenoffer aan God voor der menschen zonde, van Zijn opstanding en hemelvaart en van den Heiligen Geest, die na Zijn heengaan op aarde was nedergedaald. O, Marget beschreef dat alles in extase, en Prinses Dymphnia luisterde naar al dat nieuwe en vreemde en onbegrijpelijke. Ze vroeg steeds meer, maar de eenvoudige Marget kon niet anders dan steeds herhalen wat haar zelf zoo onbegrijpelijk was, dat ze gevoelde als heilig en schoon, van den nieuwen God; ze kon geen bevrediging aan Prinses Dymphnia geven, op haar vele vragen wist ze geen antwoord. Toen besloot Dymphnia zelf de plaats op te zoeken waar gepredikt werd en vermoed als dienstmaagd verliet ze 's nachts den burcht om langs duistere wegen eindelijk op de plaats aan te komen, waar de oude monnik Celebernus predikte. Flambouwen verlichtten spookachtig de open plek in het bosch; 't was alles geheimzinnig, het nachtelijk duister, het zachte ritselen der bladeren, de rustige monotone stem van den monnik en de doodsche stilte, die onder de toehoorders heerschte. Dymphnia kwam geheel onder den invloed van de prediking en den persoon die predikte, en liet zich doopen. Na dien avond bezocht ze dikwijls met Marget de geheimzinnige vergadering en ze zon op middelen ook als Christin te kunnen leven. In stilte verzachtte ze de wreedheden, die den koning den menschen aandeed, ze was weldadig en barmhartig. — Door een van de hovelingen opmerksaam gemaakt op de schandelijke overtreding van 's konings bevel, liet de koning de plek omsingelen, waar de monnik het evangelie verkondigde. De geloovigen werden gevangen genomen, de monnik echter ontsnapte. De koning, die onder het eenvoudige kleed zijn dochter herkende, ontstak in duivelschen toorn en dreigde Dymphnia te dooden, tenzij ze hem, haar Vader, huwde. De Christin Dymphnia weigerde en ook zij weet, terwijl haar Vader en de hovelingen beschonken zijn, den burcht te ontvluchten. In groote wanhoop, doodelijk vermoed komt ze na lang zwerven bij een boerenwoning. „Heilige Moeder Gods!” De bewoners zijn bekeerlingen, die ze ontmoet heeft op de nachtelijke bijeenkomsten. Dymphnia klaagde haar nood en nadat ze gegeten en gerust

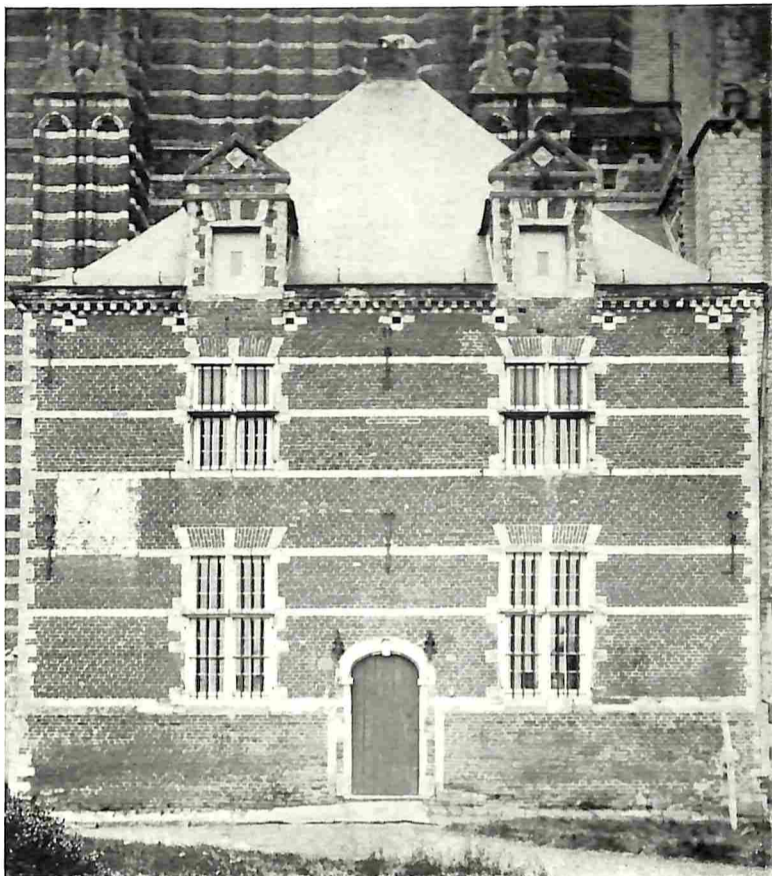
HET BEELD VAN DE H. DYMPHNTIA IN DE KERK TE GHEEL.

had, bracht de vrouw haar naar de schuilplaats van den ouden monnik. In grooten angst, dat haar Vader haar zal achterhalen, smeekte Dymphnia haren biechtvader met haar te vluchten om te samen, ver van hier, aan de overkant van de zee, een Gode gevallig leven te lijden. Cerebernus wist dat blijven voor Dymphnia dood of zonde zou brengen en beloofde met haar te vluchten. Samen gaan ze op weg, ze willen naar 't vaste land, een bedevaart ondernemen naar Rome en den zegen van den Heiligen Vader afsmeeken. Zoo snel hun voeten hen dragen kunnen, loopen ze door bosch en veld, bij dag zich schuilhoudend, bij avond en nacht met angstige gejaagdheid verder ijlend; eindelijk kwamen ze aan de groote zee, waar juist een scheepje lag, waarvan de visscher in zee wilde steken. „Visscher!” bad Dymphnia, „heb medelijden met ons, breng ons naar 't vaste land en ik zal je geven al wat ik nog bezit”; tegelijkertijd nam ze haar gouden armbanden van haar arm en deed de ringen van haar vingers, haar kostbaren

hoofdband uit haar haren. „Neem dit, het is het eenige wat ik geven kan”. Toen knielde ze neer en legde de gelofte van armoe in den dienst van Jezus Christus af. Even arm als haar begeleider wilde ze voortaan God en menschen dienen. — Behouden kwamen ze in Antwerpen aan, dankbaar dat God hen gered had, maar ze moesten voort, Rome was hun einddoel en weer trekken ze verder tot de bosschen van Gheel. — Toen de heiden-koning den volgenden morgen hoorde, dat zijn dochter den burcht ontvlucht was, liet hij zijn geheele rijk doorzoeken: spoedig hoorde hij van de vlucht over zee naar Antwerpen en hij haastte zich met zijn wapenknechten om de gevluchten te achterhalen. Hij scheepte zich in zijn koninklijk vaartuig, hoog zijn banier in den mast; de wind straf in de zeilen, gleed het sierlijke schip als een groote vogel over 't water. Voorspoedig was de reis en na korten tijd landde hij in Antwerpen. Daar hoorde hij door zijn spionnen van een ouden monnik met een wonderschoone vrouw, die op hun bedevaart naar Rome voorbij waren getrokken. Geen twijfel was mogelijk, 't was de monnik, dien hij haatte en dien hij wilde dooden en 't was Dymphnia, die de zijne moest worden. Zinneloos van woede en begeerte trok hij aan 't hoofd van zijn bende verder. In de bosschen van Gheel achterhaalden de vervolgers Celebernus en Dymphnia, en brachten hen gevankelijk voor den koning. Nogmaals eischt de verdwaasde koning, dat Dymphnia zijn vrouw zal worden en wederom

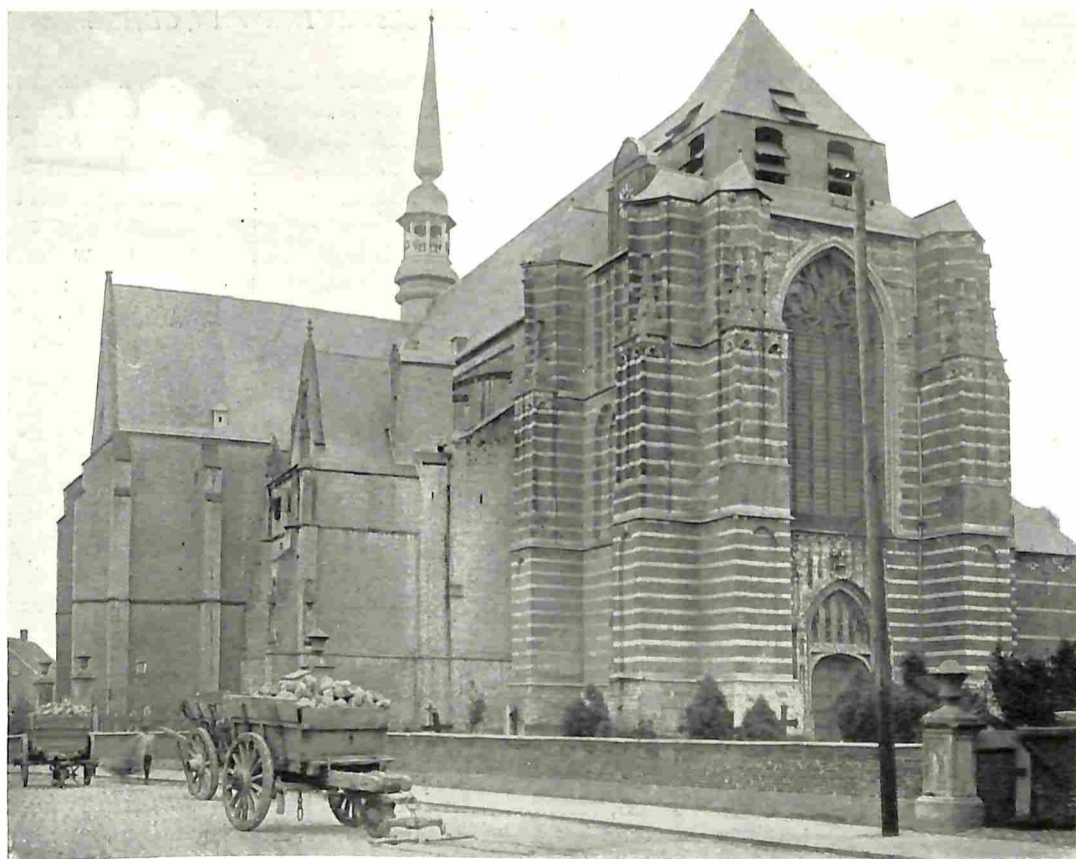
weigert ze. In krankzinnige woede zwaait de koning zijn slagzwaard en onthoofd zijn dochter. De monnik, ofschoon gebonden, rukt zich met bovenmenschenlijke kracht los, te laat — ook hij wordt zwaar gewond, maar weet nog 's konings zwaard te bemachtigen, waarmee hij den koning doodt, en sterft met . . . de zalige overtuiging, den duivel in eigen persoon verslagen te hebben. — 't Werde duister; de wapenknechten trokken af, nadat ze alles wat van waarde was hadden meegenomen en zochten een goed heenkomen. De nacht viel in, 't was stil, doodstil rondom de drie dooden. — Opeens doorkliefde een zacht ruischen, als van groote vliegende vogels, de lucht en een vreemd aetherisch licht omhulde de lijken der twee martelaren, die daar stijf en koud op 't vochtige mos lagen. Het ruischen kwam nader, steeds nader, en plotseling was het bosch vervuld van een drom engelen in witte gewaden; ze bewogen zich heen en weer, repten zich zonder onrust, naderden steeds opnieuw de lijken van Dymphnia en Celebernus. Nog was het duister niet geweken, toen weer het geluid van wiekende vleugelen de lucht doorkliefde en zacht aan verstierf, en het aetherisch licht ten hemel voer. Den volgenden morgen

vonden de houthakkers en boeren, die hun dagtaak opzochten, twee steenen doodkisten op de plaats waar de doode lichamen van Dymphnia en den monnik gelegen hadden, en op een afstand het verminkte overblijfsel van den koning, afgevreten door de raven en gieren. ☞ Zacht spraken de mannen over de vreeselijk gebeurtenis van den voorgaanden dag, en de hemelsche geluiden en 't vreemde licht in den nacht, 't was geweest alsof de engelen uit den Hemel gedaald waren. In aanbidding knielden ze bij de kisten en riepen de heilige Maagd in devotie aan. Den boezen heiden-koning, die van den duivel bezeten was, die ongerechtigheid eischte, als was het de duivel zelf. ☞ Lang bleven ze toeven en spreken over de schoone Prinses en den ouden monnik, die den duivel verslagen had. Zeker had de Moeder Gods dezen afgeloopen nacht de Engelen uit den Hemel gezonden om haar trouwe kinderen te eeren en heilig te verklaren, en opdat de menschen zouden weten en niet vergeten wat voor groote daad door Dymphnia en Cerebernus verricht was, had de Moeder Gods bevolen hun omhulsel op aarde te laten, in onvergankelijk steen. De inhoud dezer steenen omhulsels zou wonderen doen, 't zouden toevluchten voor degenen zijn, die door den duivel bezeten waren, ook die ongelukkigen konden hier hulp en overwinning vinden. ☞ Spoedig verspreidde zich de mare ver over 't land en van heinde en verre werden de bezetenen gebracht, om zoo dikwijls mogelijk de wonderdoende steenen omhulsels te naderen en aan te raken om daardoor kracht te krijgen den duivel te bestrijden. Twee hooge houten kruisen werden bij de relikwieën opgesteld, maar na korten tijd bouwden de menschen een kerk om de wonderdoende omhulsels: weer en wind konden ze beschadigen, een huis behoeften de heiligen en steeds meer kwamen de lieden met hunne krankten van geest, en de boeren van Gheel waren trotsch op hunne wonderdoende relikwieën. ☞ Die trots van de Gheelenaars kwam hun bijna duur te staan; de bewoners van een dorp in den omtrek werden jaloersch en verbitterd, door zooveel heiligs, zooveel begenadiging. Twee heiligen in één dorp, 't was te veel; zoo besloten ze op te gaan en bij nacht en ontij trokken ze in grooten getale naar Gheel en zonder tegenspoed gelukte het den dieven de heiligen uit de kerk te halen. Op hun terugweg echter werden ze achterhaald door de Gheelenaars, die na hevigen strijd de heilige Dymphnia weer bemachtigden; den monnik echter moesten ze prijs geven. Dymphnia werd met groote vreugde en luister weer binnen de kerk gebracht en om haar nog meer te eeren op een hooge katafalk geplaatst in 't midden der kerk. De heilige Cerebernus was helaas verloren geraakt. ☞ Steeds kwamen er meer zieken of werden deze er gebracht en dikwijls kwam de genezing niet zoo snel als men dacht, dat gewenscht was, maar vast overtuigd dat het bijzijn van de heilige genezing moest brengen, verzochten de nabestaanden verlof om hun zieken in de kerk te laten, om hen zoo mogelijk immer bij de wonderdoende relikwie te doen vertoeven; vooral een gebogen knielenden gang onder de katafalk van hun weldoenster werd zeer aanbevolen. ☞ Zoo bleven de zieken in de kerk achter; de goede boeren bouwden kleine cellen in de kerk voor de aan hun zorg toevertrouwde zieken ¹⁾ en ze gaven hun eten en drinken; dat alles deden ze voor een kleine vergoeding of dikwijls alleen de heilige ter eer of om door hun goede werken den Hemel te verdienen. — Gheel was nu een geheiligde plaats, waar meer en meer zieken hulp, genezing en voorbede kwamen afsmeeken. De cellen waren weldra niet meer toereikend; van daar dat de inwoners zieken in huis namen en maar weinig geld voor hun moeite bedongen. ☞ In de zeventiende eeuw deelden reeds de meeste gezinnen hun woning met een zieke. Later bouwde ook de gemeente

DE „ZIEKENKAMER” TEGEN DE KERK TE GHEEL.

een ziekenhuisje dicht aan de kerk, dat opgedragen werd aan de heilige Dymphnia (Celebernus was in 't vergeetboek geraakt) de „ziekenkamer” genaamd; 't was een soort dépendance van de cellen in de kerk. Het gebouwtje staat er nog steeds als een voorbeeld van keurige hygiënische inrichting. Ook bemoeiden zich toen reeds de autoriteiten met de patiënten, die bij de boeren gehuisvest waren, een voorzorg opdat de zinloozen niet mishandeld werden. Heel spoedig kwam men op de gedachte de patiënten bij hun aankomst te wegen en indien de zieken in gewicht achteruitgingen was dat een onoverkomelijke schande voor het huis waar ze inwoonden. ☞ De trots van de pleegouders, zoo noemen zich de inwoners tegenover hun zieke huisgenooten, de trots is hun kranke van geest en de liefde voor dezen is wel even zoo groot als die voor hun eigen

DE KERK TE GHEEL, WAARIN AANVANKELIJK DE GEESTESZIEKEN IN CELLEN WERDEN VERZORGD.

¹⁾ De cellen en de katafalk met de heilige Dymphnia in haar steenen omhulsel zijn nog steeds in de kerk van Gheel te zien.

DE VLAAMSCHE GAAI.

kinderen. We zagen pleegouders te samen, midden uit hun werk gaan om toch zelf de eerste te zijn die hun patiënt zou begroeten en de ontvangst van een kind kon niet hartelijker wezen. In 1860 werd het toezicht door den staat overgenomen, die acht geneesheeren aanstelde; tot voor dien tijd waren er slechts drie geneesheeren werkzaam; elke arts heeft zijn wijk en is verplicht steeds onverwacht op verschillende tijden de zieken van hun wijk te bezoeken. Bovendien werden er badhuizen gebouwd en een klein gesticht, „L'infirmierie”, met tachtig bedden, waar ernstige zieken konden worden opgenomen. 't Kost heel wat moeite iets van de bevolking omtrent hun zieken te weten te komen. Door toevallige omstandigheden was ik in de gelegenheid met den directeur eenige bezoeken mee te maken; nieuwsgierige vreemdelingen hebben geen toegang in de huizen. De familie waar we kwamen was opgetogen over de komst van den directeur. Vol trots werd hem het briefje getoond, waarop vermeld stond dat hun patiënt reeds zes jaar bij hen gewoond had, terwijl hij voor dien tijd om de twee maanden verhuisde en als een eenigszins te waardeeren eigenschap brachten ze naar voren, dat hij toch zoo lastig kon zijn. Eeuwen van ondervinding en gewoonte liggen achter het verplegingswerk van Gheel's bewoners. Het verplegen is ieders levensdoel, bijna hun godsdienst geworden. Wij buitenstaanders zien steeds met medelijden,

doch ook met zekeren angst op den geestelijk misdeelde neer. Bij hen bestaat alleen liefde voor den zieke. Van jongs af kennen zij de zinloozen, de geesteskranken in hun leven; huwt een jong paar, 't spreekt van zelf dat er plaats in hun nieuwe huishouding is voor een kranke. Bijna ieder inwoner heeft trouwens patiënten. In de voorname huizen zijn de ontwikkelden en meer goeuden gehuisvest, er zijn ap-

partementen met schitterende luxe; buiten op 't land vindt men de eenvoudige lieden; de patiënten worden zooveel mogelijk volgens stand en bedrijf gehuisvest. Protestantische zieken hebben hun kerkje en hun eigen predikant, de Roomschen hun kerk van de heilige en den pastoor, de Israëlieten hun rabbi. Tal van patiënten doen verschillende werkzaamheden of staan aan 't hoofd van vereenigingen. Oorspronkelijk had de verpleging een godsdienstigen achtergrond, maar deze is eenigszins, zoo niet geheel vervaagd; wel neemt een klein deel van de bevolking nog geregeld deel aan de jaarlijksche processie ter eer van de heilige Dymphnia, maar toch is de bevolking voor 't meerendeel niet godsdienstig in dien zin; haar godsdienst brengt ze tot uiting in liefde voor de zieken. De huizen zijn allen speciaal gebouwd met het doel huisvesting aan een kranke te verleenen; behalve de behuizing van het gezin bevinden zich dan twee vertrekjes voor den zieke onder hun dak. Bijna geen huishouden bestaat in Gheel zonder patient. Allen, ontvanger, burgemeester, briefbesteller, onderwijzer, café-houder, herbergen een zieke. In 't geheel zijn er 2600 zieken gehuisvest, 2600 op een bevolking van 14000 inwoners! De bevolking zelf is, door den steeds te verwachten inval van den dokter en door de hogere inkomsten waarover ze te beschikken heeft, zeer gevorderd in de zindelijkheid; Gheel maakt dan ook een zeer gunstige uitzondering op de omliggende dorpen; de bevolking maakt een primitieven, eenvoudigen, vriendelijken indruk. Een gezinsverpleging in andere dorpen van België of Nederland te willen stichten, zooals die in Gheel bestaat met een basis van eeuwenlange verpleegkunst, is vrijwel onmogelijk.

M. v. KAMPEN.

DE gaai is een van de weinige vogels die tegenwoordig eer voor- dan achteruit gaan. In onze parken en plantsoenen is hij geen zeldzame verschijning en in de groote kultuurboschen op onze zandgronden moet hij zelfs stelselmatig kort gehouden worden om een te snelle vermeerdering tegen te gaan. De oorzaak van dien vooruitgang is niet ver te zoeken. In den broedtijd leeft de gaai hoofdzakelijk van eieren en jongen van andere vogels, zangvogeltjes. Daarbij komt, dat hij dan bovendien voor zijn eigen kinderen, vijf in getal, moet zorgen en die kinderen eten ook graag eieren en jonge vogels. Maar de oude gaaïen hebben moeite genoeg, om de meestal goed verscholen zangvogelnestjes te vinden en vooral vroeger kostte dit moeite, toen er nog zooveel dicht struikgewas, z.g. onderhout, in de boschen was. In den laatsten tijd is dat veranderd. Het onderhout verdween, en daarmee de nestgelegenheid voor zangvogels, die nu gedwongen werden hun nesten op minder beschutte plaatsen te bouwen. Wat was het gevolg? De gaaïen kregen gemakkelijk spel, er kwam meer plaats in de natuur voor dergelijke roofers, en daaraan is het te danken dat we deze, toch heel mooie, roofridders nu zooveel zien. Hun uitbreiding gaat dus helaas ten koste van andere vogels. Maar

dit is te verhelpen. Meer en meer wordt het broeden de zangvogels gemakkelijk gemaakt, door afgeperkte stukken bosch echt wild te laten begroeien, of door nestkasten op te hangen. Men doet dit echter niet voor niets. In de groote dennenboschen in 't Oosten van ons land heeft de boschbaas vogels noodig, zooals spechten en meezen, omdat deze zijn eenige helpers zijn tervoorcoming en bestrijding van in-

IN DE OMGEVING VAN GHEEL.

sectenplagen. Daarom zal de boschbaas er steeds voor zorgen, een voldoende aantal nestkasten op te hangen en 't is nu te begrijpen, dat hij niet graag ziet, dat de gaaïen zijn meezen weer komen weghalen. Daarom zal hij de gaaï in zijn boschen zooveel mogelijk weren. Maar als we nu eens even niet op zijn onaangename eigenschappen letten, dan blijkt het al gauw dat de gaai ook nog vele goede eigenschappen bezit. Hij is mooi: wijnrood met zwart en wit en bovendien de blauwe spiegels op zijn vleugels, die zoo mooi fijn getekend zijn. Altijd levendig, weinig schuw, steeds, als een kraai, grappig om te zien. Zijn Latijnsche naam „Garrulus” („babelaar”) wijst er al op. In 't voorjaar bouwt de gaai van fijne wortelvezeltjes een kunstig nest, in een dichte meidoorn verscholen. Zijn jongen zijn de eerste weken monsterachtig om te zien, maar zoodra de dekveeren doorkomen, worden het echte juweeltjes en het is een verrukkelijk gezicht, vijf van die brokjes kleur door de takken te zien klauteren. Zijn de jonge gaaïen groot, dan gaan ze zwerven door de boschen en ze doen dan goed werk door eikels te zaaïen. Ze eten n.l. in het najaar veel eikels, maar ze verstoppen er nog veel meer in den grond. Niet om ze later weer op te eten, dat niet! Om ze te vergeten! Zoo helpen ze den boschbaas aan jonge eiken en dat is ook wat waard. In den winter trekken de gaaïen weg, maar dat wil niet zeggen, dat ze bij ons dan niet voorkomen. Die 's winters echter bij ons zijn, broeden 's zomers verder in 't Noorden. In den winter kunnen ze hier hun kostje maar amper ophalen en ik heb ze meermalen er op betrapt, dat ze samen met de bonte kraaiën aan een dood konijn zaten te eten. En zoo komen ze den winter door, alle jagers en boschbazen ten spijt.

T.

DE ACHTTIENJARIGE LEEFTIJD VAN PRINSES JULIANA.

Nu Prinses Juliana haar achttiende jaar voltooid heeft, is het niet ondienstig te wijzen op de gevolgen die deze gebeurtenis volgens de tegenwoordige Grondwet heeft. ☒ Sommigen meenen misschien, dat de Prinses nu meerderjarig is geworden. Dat zou een dwaling zijn. Van eene zoodanige vervroegde meerderjarigheid zou volgens de Grondwet alleen dan sprake kunnen wezen, indien, nadat de Prinses haar achttiende levensjaar bereikt had, de Koningin, onverhoopt, buiten staat mocht geraken, de Regeering waar te nemen, in welk geval Prinses Juliana als vermoedelijke erfgename van de Kroon van rechtswege Regentes zou worden. Voor het overige wordt alleen de Koning (of Koningin) reeds meerderjarig bij de voltooiing van het achttiende levensjaar. ☒ Een tweede gevolg is van geldelijken aard. Art. 28 der Grondwet luidt in zijn geheel aldus: „De Prins van Oranje en de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, genieten als zoodanig uit 's Rijks kas een jaarlijksch inkomen van / 200.000, te rekenen van den tijd, dat zij den ouderdom van achttien jaren hebben vervuld; dit inkomen wordt gebracht op / 400.000 na het voltrekken van een huwelijk, waartoe bij de wet toestemming is verleend. De Prinses behoudt haar inkomen, ingeval later een Prinses van Oranje geboren wordt”. ☒ Het derde gevolg, eindelijk, betreft het zitting nemen in den Raad van State. Daaromtrent bepaalt de Grondwet in het derde lid van artikel 74: „De Prins van Oranje en de dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgenaam is van de Kroon, hebben, nadat hun achttiende jaar is vervuld, van rechtswege zitting in den Raad”.

MR. C. BAKE.

HEERSCHERS VAN FERRARA.

Uit het Poolsch van

13) KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.

BORSO. (Vervolg)

DE nieuwsgierigheid bereikte haar toppunt, toen de paus den hertog in een geheime audiëntie ontving, terwijl niemand te weten kwam waarover zij gesproken hadden. Eerst later rees het vermoeden, dat het daarbij ging om de bijeenroeping van een nieuw concilie te Ferrara, met het doel de kerkelijke hiërarchie te versterken en middelen te beramen ter verdelging van de Turksche macht. De paus voorzag namelijk een heftige oppositie der kardinalen tegen zijne plannen en hield deze daarom geheim. Bij de uitvoering moest Borso hem daarom behulpzaam zijn. ☒ Borso kon niet vermoeden, dat deze van den paus ontvingen hertogelijke titel, de legale aanleiding zou worden, waarom men later den d'Este's de heerschappij over Ferrara zou ontnemen. Borso werd namelijk opnieuw leenman der kerk, erkende zijne volledige afhankelijkheid van den paus en vernauwde de banden tusschen Ferrara en Rome, terwijl ten tijde van Obizzo II, die in 't jaar 1264 door het volk gekozen was, deze banden zeer veel van hun hechtheid ingeboet hadden. Daardoor werd het mogelijk, dat ruim een eeuw nadat de hertogelijke titel aan Borso verleend was, Rome in 't jaar 1598 aan Don Cesare d'Este Ferrara kon ontnemen met de rechtvaardiging, dat Borso van Paulus II den titel van hertog van Ferrara gekregen had. ☒ De hertog toefde bijna een maand in Rome en schonk vóór zijn vertrek 4000 ducaten aan het pauselijk personeel. Tijdens zijn verblijf was zijn paleis onafgebroken het centrum van 't diplomatiek en maatschappelijk leven, wat den hertog bijzonder veel genoegen deed. Hij schreef aan zijn geliefden Giovanni, „dat deze verbaasd zou zijn, als hij zag hoeveel kardinalen en prelaten hem bezoeken, hoeveel personen van allerlei kunne moeite doen hem te

Foto N. Tinbergen.

VLUCHTIGE JONGE VLAAMSCHE GAAL.

spreken en hoe hij in deze stad, waar men toch aan den aanblik van keizers en koningen gewend is, onthaald wordt”. Ook Francesco Ariosto schreef, dat de triomfen van Borso te Rome niet onderdeden voor de triomfen der Romeinsche keizers. ☒ Voldaand als hij van Borso niet vermoeden, dat het verblijf te Rome hem zijn leven zou kosten. Hij haalde zich daar namelijk malaria op den hals, waaraan hij eenige maanden later bezweek. Op de terugreis kon hij nog wel Loreto bezoeken, doch kwam in Ferrara ziek aan; zijne krachten namen daarna snel af en hij overleed den negentienden Augustus. Toen leefde ook Paulus II niet meer, want nauwelijks één maand vóór Borso's overlijden werd hij door een beroerte getroffen, op 26 Juli 1471. ☒ Borso had alle denkbare maatregelen genomen om Ercole, van wien hij veel hield, na hem onbelemmerd den Ferrarischen troon te doen bestijgen. Destijds schreef men den dood van bijna iederen geederder aan vergiftiging toe; zoo vertelde men van Borso, dat men hem in Rome vergiftigd had waardoor zijne gezondheid langzaam ondermijnd was. Zulke verhalen missen echter veelal allen grond: koortsen waren destijds de meest voorkomende en gevaarlijkste ziekten. ☒ Borso werd in de Certosa begraven, waar zijn lijkst op den huidigen dag nog staat. Ferrara heeft voor den hertog nog bij zijn leven, in 't jaar 1451, een marmeren standbeeld opgericht, dat vóór de kathedraal geplaatst werd. Op het voetstuk, dat dezen eersten hertog van Ferrara droeg, was ten tijde van Tito Strozzi vervaardigd opschrift in gouden letters gebeiteld:

Hanc tibi venti Ferraria grata columnam
Ob merita in Patriam, Princeps justissime Borsi
Deditat, Estensi qui Dux a sanguine primus
Excipis imperium, et placida regis omnia pace.

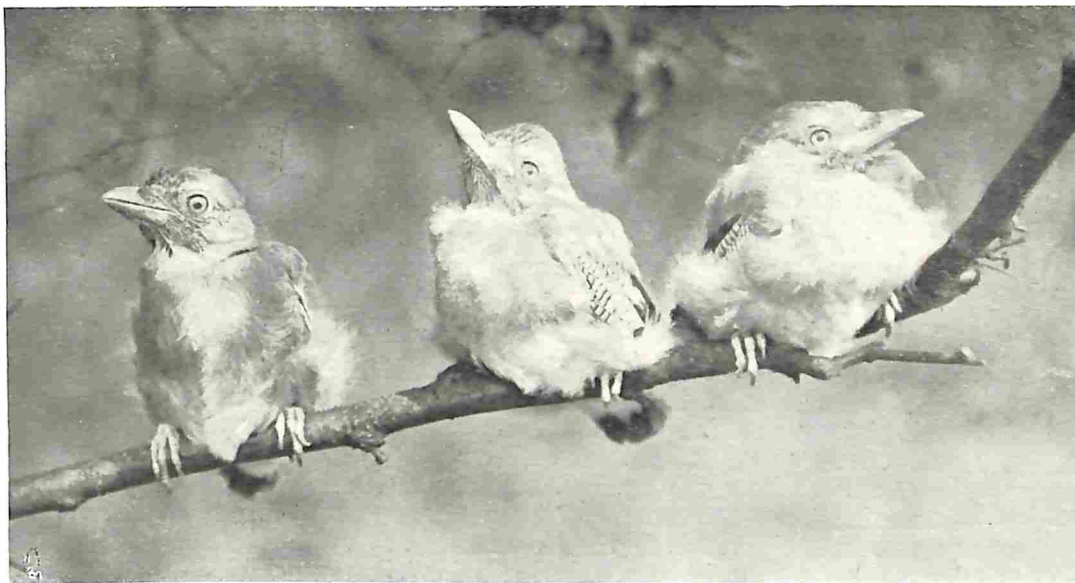

Foto N. Tinbergen.

JONGE VLAAMSCHE GAAIEN, BIJNA UITGEVLOGEN.

Dit standbeeld, later overgebracht en geplaatst vóór het hoofdportaal van het paleis der d'Este's, werd tijdens de revolutie van het jaar 1796 stuk geslagen.

III

De regeering van Borso beteekende de nederlaag der humanisten. De overheersching van het Latijn nam een einde; de hertog hield zich hoofdzakelijk met politieke intriges bezig, met jagen en 't organiseren van feesten. Hij kende geen Latijn en bekommerde zich dan ook weinig om beoefenaars daarvan en nog minder om de Grieksche geleerden. De universiteit heeft hij echter zoodanig gesteund, dat zij den omvang behield, dien Leonello haar gegeven had. Guarino doceerde nog langen tijd en Aurispa, profiteerend van zijne prebenden, vond geen aanleiding Ferrara te verlaten; maar, langzamerhand verdwenen de gunstelingen van Leonello door overlijden of omdat zij betrekkingen aan andere hoven kregen. Zij, die Borso vleien wilden, vertaalden Latijnsche werken in het Italiaansch. Voor de „Sermon moderno” begon het tijdperk van volle bloei. Carlo di San Zorzo vertaalde voor Borso de toenmaals beroemde boeken, die men noodzakelijk moest lezen, zooals „Vita di Niccolo Piccinino” en „Le laudi della citta di Milano” van Decembrio. Een van deze vertalingen droeg hij Borso op, met de opmerking, dat het geenszins als kwetsend beschouwd mag worden, dat „fortuna, de vijandin van werkelijk deugdzame menschen, aan de vele goede eigenschappen van den hertog ook de liefde voor de letterkunde niet wilde toevoegen”. ☒ Tallooze schrijvers in de Italiaansche taal zonden aan Borso hunne werken, omdat zij wisten bij hem waardeering te zullen vinden. Zoo bood Lorenzo Spirito di Perugia hem zijn dichtwerk „L'Altro Marte” aan en Candido di Bontempi zijn gedicht „Il Salvador”. Men vrage niet of Borso al deze zeer langdradige en vervelende schriften heeft gelezen, maar de bedoeling der letterkundigen was goed, zij streefden er naar, hem met de klassieke literatuur bekend te maken en vertaalden voor hem „de Levens” van Plutarchus, „de Brieven” van Cicero en vele andere boeken van oude schrijvers, zooals van Appianus, Procopius, Herodotus, Xenophon, Plautus, Apulejus, enz. Ook aan Teofilo Calcagnini, den gunsteling van Borso, aan Alberto en Hercules d'Este werden vertalingen van Grieksche en Latijnsche auteurs opgedragen, wat natuurlijk den waren humanisten verdroot. Een hunner, Messer Teofilo, duidde het Carlo da San Zorzo zeer euvcl, „dat deze door Italiaansch in plaats van Latijn te schrijven, der menschheid groot nadeel berokkende”. De taal dezer translateurs was ver van correct, men stuitte voortdurend op Ferrarische provincialismen; de hoogmoedige Ferrariërs beweerden n.l. dat hun onberispelijk dialect voor het Toscaansche niet behoeft onder te doen, „non ha mancho elegantia da alzero altro Italiano parlare”. Met trots schreef eens Polizmagna aan den hertog: „het juweel van Italië, Ferrara, deed ons beiden het levenslicht aanschouwen, wij zijn daarom verplicht niet anders dan Ferrarisch te spreken”. Het was tevens zeer gemakkelijk, dat men geen Latijn behoefde te leeren en heel Ferrara volgde hierin gaarne het voorbeeld van den hertog. Zoo liet een podesta, wien men opgedragen had een stevig in een zak gebonden valk te zenden, „accipitrem bene ligatum in sacco”, een geestelijke „archi-paap” grijpen en in een zak naar het aangegeven adres zenden. Wellicht is dat slechts een lasterlijke anecdote; in elk geval kenschetst het den achteruitgang der Latijnsche cultuur te Ferrara. ☒ Met de ontwikkeling van de „sermon moderno” steeg de belangstelling voor de Fransche romans. Uit de aanteekeningen, die men in de hertogelijke bibliotheek hield van het uitleenen van boeken, blijkt, dat de ridderromans het meest werden gelezen. Bianca d'Este las „Gothofred de Boion”, Conte Ludovico da Canno huurde „Galooth le Brun”, Jacopo Ariosti en Gian Francesco della Mirandola legden beslag op „Lance-

lot”, Meliaduse op „Tristan in lingua Gallica”, Francesco d'Arezzo op „Graag”, „Merlin”, „Meliaduse en Lancelot”. Galeotto di Campo Fregoso, Sigismondo d'Este en Alberto della Scala behoorden tot de ijverige lezers der romans van den Bretonschen cyclus. Ook Borso heeft klaarblijkelijk veel Transalpijnsche boeken gelezen, want hij hield van Fransche manuscripten. Hij liet „Merlino” en „Lancelot”, die in een algemeen verstaanbare taal overgezet waren, met miniaturen versieren, gaf opdracht aan Giovanni di Niccolo Biondo en aan Scipio Fortuna de „Storia di Francia” te copiëren en schafte zich andere in 't Italiaansch vertaalde gelijksoortige boeken aan, zooals „Spagna”, „L'Aspromonte” en „Merchino”. ☒ Aan de markgraven kon men geen grooter eer bewijzen, dan hen te vergelijken met de paladijnen van Koning Arthur, en hof-panegyristen en vleiers, zooals Ugo Caleffini, deden, als zij over de jonge markiezen Ercole, Sigismondo, Lionello of Rinaldo spraken, dan ook steeds hun best om te laten uitkomen, dat deze „volmaakte paladijnen” waren, „che sono paladini perfetti”. ☒ De eenige bekende humanist, die in nauwe betrekking tot Borso stond, was zijn gunsteling Ludovico Carbone (1435—1482), van wiens hand vier dichtwerken verschenen zijn. De twee Strozzi's roemen hem als een voortreffelijk dichter en professor. In werkelijkheid echter was Carbone het type van een humanistischen charlatan, een snoever, vol onverholen nijd, die geen persoonlijkheid uit de litteraire wereld naast zich duldde. Zijn gansche kunst berust, gelijk bij het meerendeel der humanisten, op de soepelheid

van het vers; in de metriek was hij dan ook ongeëvenaard en men noemde hem „magister syllabarum”. Naast de literatuur hield hij zich veel met minnarijtes bezig, en toen de Hongaren hem als professor naar hun land riepen, hield Francesca Fontana, aan wie hij verzen schreef, hem terug. Hij meende, dat de mond van Francesca aantrekkelijker en meer waard was dan koninklijk of zelfs hertogelijk eerbetoen.

Fontanina vetat insita pectori
Quae fixa est animo et visceribus meis
Magnis principibus hanc ego praefero
Regum delitiis regnaque persica
Franciscae superant oscula dulcia
Ludentes oculi, risus aureus....

Later vatte hij liefde op voor een zekere Lucia en vergat dientengevolge op de aange-

kondigde lezingen in de universiteit te verschijnen. De studenten waren goed op de hoogte van de oorzaak zijner nalatigheid en schreven een epigram: „Aan de schoonste Lucia, Ludovico Carbone's aanstaande vrouw, die hem niet toestaat lezingen te houden”. De studenten verzoeken haar, den professor niet met liefkozingen thuis te houden, maar met hem samen naar de universiteit te komen en hen met hare mooie oogen te beloonen voor de luiheid van den professor. ☒ Toen Pius II door Ferrara reisde, trad Carbone met een rede in de Kerk van Madonna degli Angeli zoozeer op den voorgrond, dat de paus hem zonder meer den titel van „conte palatino” verleende. De poëet was zoo trotsch op zijne werken en overschatte zoozeer zijn beteekenis, dat volgens zijn eigen meening, de roem van zijn naam wijd en zijd weerklonk over Ferrara's land.

Iam mea Ferrariam celebratur fama per urbem
Cantatur tota nomen in urbe meum.

☒ Toen Carbone, na een jaar in Bologna doorgebracht te hebben, naar Ferrara terugkeerde, vergeleek hij in een openbare toespraak zichzelf bij Achilles, die zich naar zijn schip teruggetrokken had, en de Universiteit te Ferrara bij het Grieksche leger, dat van zijn aanvoerder zou zijn beroofd, indien Frederik III in het jaar 1469 naar Ferrara kwam, hield Carbone wederom een lange rede, nu ter eere van den keizer en natuurlijk ook tot eigen lof. Hij beroemde zich erop, tien-duizend verzen geschreven te hebben en dat in zijn tijd geen familie getrouwd was, tot wier lof hij geen verzen geschreven

(Wordt vervolgd).

Foto V. M. Green.

DE OUDSTE COTTAGE IN WORCESTERSHIRE (TE HUD-DINTON). WAARMEE VELE ONZER MODERNE LAND-HUIZEN OVEREENKOMST VERTOONEN.